

EL TEMPS

Un grup de ciutadans participen en un taller sobre la directiva marc de l'aigua a Vila-rodona (Alt Camp).

Que la gent hi digui la seva

La direcció general de Participació Ciutadana és l'organisme de la Generalitat de Catalunya que té la missió de promoure la implicació de la gent en la presa de decisions polítiques. Des de l'any 2004 ha impulsat uns 40 processos participatius i més de 800 projectes a l'àmbit local.

Que l'abstenció electoral hagi augmentat els darrers anys no vol dir que la gent no es preocupi ni es vulgui pronunciar sobre les coses que l'afecten al seu entorn proper. L'experiència ha demostrat —sobretot d'ençà de la creació de la direcció general de Participació Ciutadana (DGPC), l'any 2004— que si es proporcionen els instruments adequats la implicació de la societat augmenta considerablement, en propostes tan diverses com, per exemple, l'elaboració d'avantprojectes de llei, plans urbanístics o campanyes de preservació del patrimoni i el medi. Per aquesta raó, la missió de la DGPC és,

segons els seus responsables, “promoure la participació de la ciutadania en el disseny, l’execució i el seguiment de les accions del govern de la Generalitat i dels ens locals de Catalunya, i fomentar, estudiar i difondre els valors i les pràctiques de participació política i social que enriqueixen la qualitat de la vida democràtica”.

La rebuda d’aquesta nova forma de governar, una idea pionera a l’estat espanyol, ha estat tan notable que, fins i tot, l’any passat les Nacions Unides van atorgar a la DGPC un dels premis al Servei Públic; un guardó que aquesta organització atorga cada any a institucions

públiques d’arreu del món que es destaquen per la millora del bon govern i del servei a la societat. Les Nacions Unides, en aquest sentit, van valorar la feina feta per aquest organisme de la Generalitat de Catalunya des de l’any 2004 fins al 2007.

Un dels primers reptes que s’ha proposat la DGPC ha estat obrir un debat en la societat catalana per conscienciar la població de la importància de la participació i, alhora, rebre aportacions que ajudin el govern a crear els instruments per afavorir-la. En aquest sentit, s’han impulsat un seguit d’actuacions adreçades a desplegar aquesta discussió en tot el territori, com ara l’organització de seminaris i fòrums o bé la creació de laboratoris d’idees i grups de debat. En aquestes activitats, hi poden participar tots els ciutadans, tant si formen part d’associacions com si no, que vulguin manifestar la seva opinió sobre una qüestió o aportar-hi idees. De la banda de les institucions, hi participen responsables polítics de les diverses administracions, tant locals com nacionals i també especialistes provinents de les administracions, de les organitzacions socials i del món acadèmic.

Diversitat de processos. El govern ha obert una colla de processos participatius per tal que la societat pugui dir-hi la seva en allò que l’afecta. A grans trets, aquestes propostes es divideixen en dos grans blocs: les que afecten el medi i el territori i les relacionades amb polítiques adreçades a la ciutadania. Entre les primeres, per exemple, es destaquen els processos que s’han establert en el context de l’estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya, de la llei de conservació del patrimoni natural i la biodiversitat, o bé el procés obert en la directiva marc de l’aigua. Aquest darrer, en concret, sorgeix de la llei de la Unió Europea que obliga els estats membres a mantenir en bon estat ecològic els rius i tot allò que té a veure amb el sistema hidrològic. En aquest sentit, el procés participatiu emprà el 2006 per la DGPC i l’Agència Catalana de l’Aigua va consistir, en primer lloc, a informar la ciutadania sobre la necessitat d’adoptar una nova cultura de l’aigua. En segon lloc, el programa va obrir una fase de debat a les poblacions situades a les principals conques catalanes per recollir el

parer de la gent sobre els problemes i les accions que es podrien dur a terme per corregir-los. Finalment, a la darrera fase, l’Agència Catalana de l’Aigua va valorar les propostes sorgides i va estudiar la possibilitat d’aplicar-les.

El segon dels blocs que conformen els processos participatius inclou projectes relacionats amb les anomenades *polítiques de ciutadania*. Alguns dels processos que s’inclouen en aquest bloc són, per exemple, els relacionats amb el Pla Estratègic de Serveis Socials, amb el Pla Nacional de Joventut, o bé amb el Pacte Nacional per a la Immigració. El procés participatiu per a elaborar el Pla Nacional de Joventut 2011-2020 és una iniciativa de la secretaria de Joventut, amb la col·laboració de la DGPC, que durant l’any 2009 ha permès de dur a terme un seguit de sessions en què ha participat el Consell Nacional de la Joventut, conjuntament amb ajuntaments, consells comarcals i representants d’associacions juvenils d’arreu de Catalunya.

D’una altra banda, el procés participatiu obert en el context del Pacte Nacional per a la Immigració va ser el resultat del projecte de la secretaria per a la Immigració d’elaborar un document de base que inclogués les fases consultiva, participativa i de negociació. Per això, l’any 2007 va començar la recopilació d’informació i les reunions amb professionals de l’administració i de les entitats especialitzades. I, finalment, s’obrí una fase participativa amb representants de les organitzacions d’immigrants i de les entitats que treballen per resoldre les dificultats d’aquest col·lectiu. En total, es van crear 48 tallers de debat i es van dur a terme 56 reunions per tot el territori, amb la participació de gairebé 1.200 persones de 440 entitats i la formulació de més de 2.000 aportacions que van servir per a incloure les propostes d’aquest col·lectiu en el debat del Pacte Nacional per a la Immigració.

De fet, des de l’any 2006, els depar-

L’instrument més innovador per millorar la democràcia és la ILP

“El procés de participació serveix per a crear ciutadania”

Marc Rius
 Director general de Participació
 Ciutadana

—**Malgrat la desafecció política i el creixement dels índexs d’abstenció electoral, els processos participatius que ha engegat la Direcció General de Participació Ciutadana han tingut molta acceptació. Com expliqueu l’interès de la gent per a participar en la presa de decisions?**

—Això s’explica perquè hi ha ganes de participar. Un altra cosa és que l’instrument de la democràcia representativa tingui certs límits. No tota participació es limita a votar. Hi ha més mecanismes de participació que, si hi són, la gent els aprofita. L’una cosa complementa l’altra. La gent veu que pot votar, però també veu que pot participar en un procés, o bé presentar una ILP. Per tant, la desafecció és més una distància cap als instruments tradicionals de participació, cosa que no vol dir que hi hagi desinterès per la participació, sinó cap a una visió determinada de la política.

—**La vostra tasca és una iniciativa pionera a l’estat espanyol que, fins i tot, ha estat guardonada per les Nacions Unides. Què n’ha valorat aquest organisme?**

—Aquest premi ens el van donar, en primer lloc, per la creació de la direcció general de Participació Ciutadana; és a dir, com a un reconeixement a l’esforç de construcció d’una política de participació, entenent que no és només a mans d’aquesta direcció general, sinó que hi ha més actors, i més enllà de l’administració i tot. És un reconeixement a un cert lideratge d’aquesta direcció general. En segon lloc, s’ha premiat la capacitat d’innovació, perquè no hi ha gaires precedents d’unitats dins l’administració pública que es dediquin a això. És un terreny nou i ens han premiat per la novetat.

—**En quins casos concrets la iniciativa ciutadana ha servit per a millorar algun projecte del govern?**

—Tots els processos han servit, sobretot perquè incorporar-hi els ciutadans ja implica un guany. Hi ha diverses millores. Primer, perquè individus o organitzacions que tradicionalment no han pogut intervenir, ho puguin fer. No ens enganyem, n’hi ha uns quants que sempre han participat, uns pocs que sempre han influït, perquè tenen recursos. Aquí, la novetat és que hi entren aquells que tenen pocs recursos, per fer arribar les opinions, com, per exemple, les associacions de veïns o les d’immigrants. Segon, perquè quan un ciutadà s’incorpora a aquest procés rep informació; ha de pensar quina posició pren. Pot tenir una opinió, però sempre en sentirà més, de manera que pot contrastar

i millorar la seva; pot tenir més coneixement i elements d’aprenentatge en una matèria. Tercer, aquests processos també fan que l’administració s’enriqueixi amb més opinions i coneixements dels que ja té. L’administració no ho sap tot, no té el monopoli del coneixement. La ciutadania aporta nous coneixements. Finalment, tot el procés de participació serveix per a crear comunitat, per a crear ciutadania. En un moment en què la gent tendeix a pensar que pot fer les coses sola, els processos serveixen per a fer visible un espai públic, una comunitat.

—**Avui dia s’ha estès molt l’anomenada cultura del no o fenomen *nimby*. El vostre departament ha engegat una línia de treball relacionada amb això. En què consisteix, exactament?**

—El punt de partida és pensar que els anomenats *nimby* són conflictes; l’exemple típic és l’oposició a la construcció d’una infraestructura determinada. Però els conflictes existeixen, no desapareixen, s’han de gestionar. Per això, quan vam abordar aquesta qüestió la vam titular “De l’aquí no a l’així sí”. La gent no s’oposa perquè sí a alguna cosa. Per tant, cal gestionar l’oposició,

i això vol dir donar la informació necessària perquè la ciutadania sàpiga què es vol fer. També dialogar, habilitar un espai d’intercanvi de sensibilitats i d’opinions. Hem donat pautes metodològiques per abordar aquests fenòmens. En aquest sentit, intentem no negar la realitat. Hi ha conflicte d’interessos en la societat, això és natural. Hem de procurar que això no ens bloqui, sinó utilitzar-ho per abordar el problema i transformar allò que vulguem canviar.

—**Un dels projectes més ambiciosos del vostre departament ha estat impulsar la iniciativa legislativa popular. Tenint en compte que la majoria de les propostes que s’han presentat al Parlament, per diverses raons, no han reeixit, esteu satisfet de com funciona aquesta proposta participativa?**

—Hi ha elements positius. Se’n presenten cada vegada més i, deixant de banda si el Parlament les pren en consideració o no, això facilita que la ciutadania pugui parlar de política. Col·loca a l’agenda pública temes que no necessàriament són els temes que hi posen els partits polítics o els mitjans de comunicació. Només això ja és un augment de poder notable de la societat. La ILP no necessita permís. Els ciutadans la promouen si ho volen fer. Tanmateix, és veritat que pot crear frustració el fet que després de l’esforç de recollir les signatures, el Parlament no la prengui en consideració i decaigui. Crec que hauríem reflexionar sobre l’equilibri entre el fet que el Parlament hi tingui la darrera paraula i el fet de permetre que les iniciatives ciutadanes es debatin.

EL TEMPS

Una de les sessions del debat dins de l'estratègia contra el canvi climàtic.

taments de la Generalitat han obert uns 40 processos participatius, en què s'han organitzat 541 sessions de debat amb la participació de més de 8.000 persones i gairebé 4.000 entitats. A més, des que fou creada, l'any 2004, la DGPC ha impulsat més de 800 projectes de participació en el món local, un escenari privilegiat per a promoure la intervenció de la ciutadania en l'adopció de polítiques públiques. A través d'una línia de subvencions, el govern promou processos participatius concrets, la creació d'espais i òrgans per a la participació, l'elaboració de plans de participació o la creació d'estructures tècniques de suport a la participació.

Com es pot comprovar, els processos participatius són fruit de la intervenció de diversos departaments del govern de la Generalitat de Catalunya. Això és el resultat de l'aplicació del Pla Interdepartamental de Participació Ciutadana 2008-2010, una proposta que va néixer el 2003 arran de la iniciativa de la Ge-

neralitat d'impulsar, per primera vegada a Catalunya, una política pública de participació. Els responsables del govern destaquen dos objectius principals d'aquest pla: "D'una banda, fer créixer la quantitat i la qualitat de la participació, programant i coordinant les accions necessàries per tal de continuar incorporant la ciutadania en l'elaboració de lleis, plans i programes. D'altra banda, fer més transversal i integral la cultura de la participació dins la Generalitat. En definitiva, aquest pla pretén millorar la qualitat de la democràcia a Catalunya."

Iniciativa popular. Sens dubte, l'instrument més innovador per tal de millorar la democràcia i permetre la participació ciutadana en la presa de decisions polítiques és la creació de la iniciativa legislativa popular (ILP), una llei impulsada pel Departament de Relacions Institucionals i Participació i aprovada pel Parlament de Catalunya l'any

2006. La ILP és un projecte que permet als ciutadans de proposar lleis per tal que siguin debatudes al Parlament de Catalunya, que ha de decidir si s'aproven o no. Aquest instrument ja existia des del 1995, però l'actual llei n'ha simplificat els tràmits, i ha establert una rebaixa de les signatures necessàries, fins a 50.000, i ha ampliat el termini de recollida. A més, estableix l'edat mínima als 16 anys i permet que hi participin els estrangers amb residència legal a Catalunya. Per tot plegat, els responsables del Departament de Relacions Institucionals i Participació Ciutadana, a la qual és adscrita la DGPC, consideren que la ILP representa, "en el conjunt de les democràcies occidentals, un instrument important per a acostar la ciutadania als processos legislatius". Des de l'any 2008 el Parlament de Catalunya ha rebut una desena de proposicions d'ILP, de les quals se n'han tramitades algunes, com la llei de protecció dels animals, que va ser acceptada a debat pel Parlament el propi dia 18 de desembre, o la proposició de llei electoral de Catalunya, que es troba en procés de ser presentada al Parlament.

Xevi Camprubí

Els processos participatius són fruit de la intervenció de diversos departaments del govern de la Generalitat